

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 206g/2019

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 282 din Codul de procedură penală
(*durata maximă de menținere a statutului de învinuit al persoanei*)

CHIȘINĂU
20 ianuarie 2020

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Vladimir ȚURCAN, *președinte*,
dlui Eduard ABABEI,
dnei Domnica MANOLE,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată pe 20 noiembrie 2019,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 20 ianuarie 2020 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolului 282 din Codul de procedură penală, cu privire la omisiunea de a reglementa durata maximă de menținere a statutului de învinuit al persoanei, ridicată de către dl avocat Vasile Pruteanu în dosarul nr. 10-1362/19, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de către dl judecător Constantin Damaschin din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe 24 noiembrie 2008, a fost pornită cauza penală nr. 2008990277 potrivit articolului 248 alin. (5) lit. d) [contrabandă] din Codul penal.

4. Pe 2 februarie 2009, dl Vladislav Căruceru, procuror în cadrul Procuraturii Generale, i-a înaintat dlui Oleg Clipa învinuirea de comitere a infracțiunii prevăzute de articolul 248 alin. (5) lit. d) din Codul penal.

5. Pe 29 februarie 2016, dl Vitalie Codreanu, procuror în cadrul Procuraturii Generale, a emis o ordonanță privind suspendarea urmăririi penale potrivit articolului 287¹ alin. (1) pct. 2) din Codul de procedură penală, până la identificarea tuturor persoanelor care ar putea fi puse sub învinuire pentru faptele cercetate.

6. Pe 18 iulie 2019, dl avocat Vasile Pruteanu, care îl reprezintă pe dl Oleg Clipa, a înaintat o cerere către Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, prin care a solicitat reluarea urmăririi penale și scoaterea dlui Oleg Clipa de sub urmărire penală.

7. Dl Ion Brînză, procuror în cadrul Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, a comunicat răspunsul nr. 16-317/08-5772 din 24 iulie 2019, prin care a informat că la această etapă a procesului penal lipsesc motive pentru reluarea urmăririi penale și adoptarea deciziilor solicitate.

8. Dl avocat Vasile Pruteanu a contestat acest răspuns în conformitate cu articolul 313 [plângerea împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații] din Codul de procedură penală, în fața unui judecător de instrucție din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana. Totodată, dl avocat Vasile Pruteanu a solicitat obligarea procurorului de a lichida încălcările identificate ale drepturilor și libertăților omului prin reluarea urmăririi penale și prin scoaterea dlui Oleg Clipa de sub urmărire penală.

9. Pe 10 octombrie 2019, dl avocat Vasile Pruteanu, care îl reprezintă pe dl Oleg Clipa, a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 282 din Codul de procedură penală, cu privire la omisiunea de a reglementa durata maximă de menținere a persoanei în calitate de învinuit.

10. Prin încheierea din 5 noiembrie 2019, dl judecător Constantin Damaschin din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, a admis cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

11. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

[...]”.

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative”.

12. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 20 Desfășurarea procesului penal în termen rezonabil

„(1) Urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile.

(2) Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale sunt:

1) complexitatea cazului;

- 2) comportamentul participanților la proces;
- 3) conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată;
- 3¹) importanța procesului pentru cel interesat;
- 4) vârsta de până la 18 ani a victimei.

(3) Urmărirea penală și judecarea cauzelor penale în care sunt persoane aflate în arest, precum și minori, se fac de urgență și în mod preferențial.

(4) Respectarea termenului rezonabil la urmărirea penală se asigură de către procuror, iar la judecarea cazului – de către instanța respectivă.

(5) În situația în care, la efectuarea urmăririi penale sau la judecarea unei cauze concrete, există pericolul încălcării termenului rezonabil, participanții la proces pot adresa judecătorului de instrucție sau, după caz, instanței care judecă în fond cauza o cerere privind accelerarea urmăririi penale sau a procedurii de judecare a cauzei. Examinarea cererii se face în absența părților, în termen de 5 zile lucrătoare, de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către un alt judecător sau de un alt complet de judecată decât cel care examinează cauza.

(6) Judecătorul de instrucție sau instanța decide asupra cererii din alin.(5) printr-o încheiere motivată, prin care fie că obligă organul de urmărire penală sau, după caz, instanța care judecă în fond cauza să întreprindă un act procesual, stabilind, după caz, un anumit termen pentru accelerarea procedurii, fie că respinge cererea. Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.”

Articolul 282 Înaintarea acuzării

„Înaintarea acuzării învinuitului se va face de către procuror în prezența avocatului în decurs de 48 de ore din momentul emiterii ordonanței de punere sub învinuire, dar nu mai târziu de ziua în care învinuitul s-a prezentat sau a fost adus în mod silit.

(2) Procurorul, după stabilirea identității învinuitului, îi aduce la cunoștință ordonanța de punere sub învinuire și îi explică conținutul ei. Aceste acțiuni se atestă cu semnăturile procurorului, învinuitului, avocatului și ale altor persoane care participă la această acțiune procesuală, aplicate pe ordonanța de punere sub învinuire, indicându-se data și ora punerii sub învinuire.

(3) După înaintarea acuzării, procurorul îi va explica învinuitului drepturile și obligațiile acestuia prevăzute în art.66. Învinuitului i se înmânează copia de pe ordonanța de punere sub învinuire și informația în scris privind drepturile și obligațiile lui. Acțiunile nominalizate, de asemenea, se consemnează în ordonanța de punere sub învinuire în modul prevăzut în alin.(2).

(4) Învinuitul este audiat în aceeași zi în condițiile prevăzute în art.104.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

13. În argumentarea excepției de neconstituționalitate, autorul ei susține că lipsa unui termen de menținere a statutului de învinuit al persoanei constituie o omisiune legislativă contrară Constituției, iar această omisiune generează încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

14. Potrivit autorului excepției, dispozițiile contestate sunt contrare articolelor 16, 21, 23, 27, 28 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

15. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

16. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

17. Curtea observă că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, ridicată de către dl avocat Vasile Pruteanu, în dosarul nr. 10-1362/19, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

18. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile articolului 282 din Codul de procedură penală, cu privire la omisiunea de a reglementa durata maximă de menținere a statutului de învinuit al persoanei.

19. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză care are ca obiect examinarea unei contestații împotriva unui refuz al procurorului de a relua urmărirea penală și de a-l scoate pe învinuit de sub urmărire penală. Contestația în discuție a fost formulată, între altele, în baza articolului 313 [plângerea împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații] din Codul de procedură penală. Prin urmare, Curtea admite că instanța de judecată va aplica sau va ține cont de prevederile criticate în analiza sa cu privire la legalitatea răspunsului procurorului.

20. Curtea a mai reținut că prevederile aplicabile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

21. Cu privire la pretinsa încălcare a articolelor 16, 27 și 28 din Constituție, Curtea constată că autorul nu a argumentat incidența acestora în prezenta cauză.

22. Curtea reține că articolul 21 din Constituție garantează principiul prezumției de nevinovăție, potrivit căruia orice persoană acuzată de comiterea unui delict este prezumată nevinovată până atunci când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale. Astfel, Curtea subliniază că orice persoană este considerată nevinovată până la rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătorești de condamnare.

23. În conformitate cu articolul 6 § 2 din Convenția Europeană, orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până atunci când vinovăția sa va fi legal stabilită.

24. Cu privire la invocarea principiului constituțional al prezumției de nevinovăție, garantat de articolul 21 din Constituție, Curtea efectuează doar analize abstracte cu privire la legile contestate și constată că acesta este inaplicabil în prezenta cauză.

25. Curtea consideră că trebuie să examineze sesizarea în discuție și din perspectiva respectării garanțiilor dreptului la un proces echitabil, inclusiv a dreptului la examinarea și la judecarea cauzei într-un termen rezonabil, consfințit de articolul 20 din Constituție.

26. Pentru a elucida problemele ridicate în sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, Curtea va examina prevederile contestate din perspectiva articolului 20, coroborat cu articolul 23 alin. (2) din Constituție.

27. Curtea constată că modalitatea înaintării acușării este prevăzută de lege (articolul 282 din Codul de procedură penală), fără a fi stabilit un termen fix de menținere a persoanei în calitate de învinuit, astfel, fiind în prezența unei omisiuni legislative.

28. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că omisiunea legislativă constituie obiect de examinare al Curții Constituționale dacă prin aceasta este afectat un drept constituțional fundamental (a se vedea, în acest sens, HCC nr. 19 din 3 iulie 2018, § 59).

29. Curtea reține că Constituția nu prevede termenul de menținere a statutului de învinuit al persoanei. Mai mult, Constituția nu-i impune legislatorului obligația de a institui un termen de menținere a statutului de învinuit al persoanei.

30. Totuși, Curtea constată că articolul 20 din Constituție garantează, *inter alia*, ca urmărirea penală și judecarea cauzei să fie desfășurate într-un termen rezonabil. Principiul termenului rezonabil al procesului penal reprezintă un element al aplicării dreptului la un proces echitabil. Conform acestui principiu, organele de urmărire penală și instanțele de judecată au obligația de a asigura soluționarea cauzelor penale într-un termen rezonabil (a se vedea HCC nr. 3 din 23 februarie 2016, § 78).

31. În acest sens, Curtea reține că termenul de menținere a statutului de învinuit al persoanei trebuie dedus din termenul rezonabil garantat de articolul 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de articolul 20 din Constituție. În materie penală, acest drept urmărește ca persoana să nu fie subiectul unei acușării pentru o perioadă îndelungată de timp.

32. În acest context, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a stabilit că durata rezonabilă a unei proceduri trebuie apreciată în funcție de circumstanțele cauzei și cu ajutorul următoarelor criterii: complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și cel al autorităților competente, precum și miza litigiului pentru cel interesat (*e.g.* a se vedea *Nakhmanovich v. Rusia*, 2 martie 2006, § 95; *Holomiov v. Moldova*, 7 noiembrie 2006, § 137; *Hajibeyli v. Azerbaidjan*, 10 iulie 2008, § 50; *Cravenco v. Moldova*, 15 ianuarie 2008, § 44; *Matei și Tutunaru v. Moldova*, 27 octombrie 2009, § 55; *Panzari v. Moldova*, 29 septembrie 2009, § 31; *Chiarello v. Germania*, 20 iunie 2019, § 45).

33. De asemenea, în vederea evaluării termenului rezonabil de desfășurare a procesului penal, articolul 20 alin. (2) din Codul de procedură penală prevede următoarele criterii: 1) complexitatea cazului; 2) comportamentul participanților la proces; 3) conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată; 3¹) importanța procesului pentru cel interesat; 4) vârsta de până la 18 ani a victimei.

34. Așadar, Curtea menționează că termenul de menținere a persoanei în calitate de învinuit trebuie să fie unul rezonabil. Acest termen nu poate fi stabilit *in abstracto*, ci în fiecare caz particular prin aplicarea criteriilor menționate la § 32 și § 33 din prezenta decizie.

35. Sub acest aspect, Curtea notează că respectarea termenului rezonabil la etapa urmăririi penale este asigurată de către procuror; la judecarea contestațiilor măsurilor întreprinse de procuror – de către judecătorul de instrucție; iar la judecarea cazului – de către instanța de judecată.

36. În prezenta cauză, Curtea observă că pentru evitarea cazurilor de încălcare a termenului rezonabil în situația pornirii urmăririi penale în privința mai multor făptuitori, dintre care doar unii sunt identificați, legislația procesual-penală prevede disjungerea cauzei penale în privința persoanei identificate, conform articolului 279¹ alin. (2) din Codul de procedură penală. Procurorului îi revine sarcina de a aplica articolul menționat.

37. Curtea Europeană a reținut că aflarea persoanei într-o stare de incertitudine cu privire la viitorul său pentru o perioadă îndelungată de timp, ținând cont de faptul că risca o condamnare penală, este contrară articolului 6 din Convenție. Curtea Europeană a subliniat că acuzatul are dreptul la examinarea cazului său cu o diligență specială și că, în materie penală, articolul 6 din Convenție este conceput pentru evitarea incertitudinii în care se află o persoană acuzată (*Kalpachka v. Bulgaria*, 2 noiembrie 2006, § 65; *Borzhonov v. Rusia*, 22 ianuarie 2009, § 39; *Grigoryan v. Armenia*, 10 iulie 2012, § 129; *Borobar și alții v. România*, 29 ianuarie 2013, § 80).

38. Curtea reține că, în cazul în care există pericolul încălcării termenului rezonabil, persoana, inclusiv învinuitul, dispune de remedii procesuale pentru apărarea dreptului la judecarea cauzei într-un termen rezonabil. Conform articolului 66 alin. (2) pct. 35) din Codul de procedură penală [drepturile și obligațiile învinuitului, inculpatului], învinuitul are dreptul de a sesiza procurorul ierarhic superior sau, după caz, instanța de judecată despre încălcarea termenului rezonabil. Astfel, dacă o persoană consideră că este menținută în calitate de învinuit o perioadă îndelungată de timp, atunci aceasta ar putea solicita accelerarea urmăririi penale conform articolului 20 alin. (5) și (6) din Codul de procedură penală [desfășurarea procesului penal în termen rezonabil]. Prin urmare, învinuitul dispune de un instrument procesual de apărare a dreptului la respectarea celerității procesului prin utilizarea recursului acceleratoriu. Mai mult, faptul că este suspendată cauza penală nu poate servi drept temei de respingere a plângerii înaintate în baza articolului 20 din Codul de procedură penală.

39. Totodată, Curtea menționează că la nivel național a fost instituit un mecanism pentru redresarea încălcărilor termenului rezonabil, *i.e.* Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești. Astfel, potrivit articolului 1 alin. (1) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011, scopul acestei legi îl reprezintă crearea unui remediu intern efectiv de apărare a dreptului la judecarea într-un termen rezonabil a cauzei și a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești. În baza acestei legi,

persoana are dreptul de a solicita repararea prejudiciului material și moral provocat prin încălcarea dreptului la judecarea cauzei în termen rezonabil.

40. Mai mult, Curtea constată că încălcarea termenului rezonabil pentru examinarea cazului constituie o circumstanță atenuantă la individualizarea pedepsei [a se vedea articolul 76 alin. (1) lit. l) din Codul penal]. Această circumstanță atenuantă poate fi aplicată indiferent de faptul dacă persoana s-a adresat sau nu pe parcursul procesului cu o cerere privind repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil în procedura prevăzută de Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011.

41. De altfel, și Curtea Europeană a recunoscut, în cazurile referitoare la durata procedurilor, că despăgubirea pecuniară sau reducerea pedepsei poate constitui o redresare pentru procedurile excesiv de lungi (*Scordino v. Italia*, [MC], 29 martie 2006, § 181; *Chiarello v. Germania*, 20 iunie 2019, § 55).

42. În consecință, Curtea conchide că legislația prevede remedii pentru cazurile în care persoana este menținută în calitate de învinuit o perioadă îndelungată și asigură suficiente garanții pentru apărarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale.

43. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolului 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 282 din Codul de procedură penală, cu privire la omisiunea de a reglementa durata maximă de menținere a statutului de învinuit al persoanei, ridicată de către dl avocat Vasile Pruteanu, în dosarul nr. 10-1362/19, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Vladimir ȚURCAN

Chișinău, 20 ianuarie 2020

DCC nr. 4

Dosarul 206g/2019